

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

2 vtrum eodem modo in eis medium accipiatur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

cundò, de partibus quasi integralibus. Tertiò de partibus quasi potentialibus, scilicet, de virtutibus adiunctis.

¶ Circa primum occurrit duplex consideratio. Prima, de ipsis iustitiæ partibus. Secunda, de iustitiæ oppositis. Et quia restitutio videtur esse actus commutatiuæ iustitiæ, primò considerandum est de distinctione iustitiæ commutatiuæ, & distributiuæ; secundo, de restitutione.

CIRCA primum queruntur quatuor.

¶ Primò, Vtrum sint duæ spēs iustitiæ, scilicet iustitia distributiua, & commutatiua.

¶ Secundo, Vtrum eodem modo in eis medium accipiatur.

¶ Tertiò, Vtrum sit earum vni formis, vel multiplex materia.

¶ Quarto, Vtrum secundum aliquam earum specierum, iustum sit idem quod contrapassum.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum conuenienter ponantur duæ species iustitiæ, scilicet commutatiua, & distributiua.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, quod inconuenienter ponantur duæ species iustitiæ, iustitia distributiua, & commutatiua. Non enim potest esse iustitiæ species, quod multitudini nocet, cum iustitia ad bonum commune ordinetur: sed distribuere bona communia in multos, nocet bono communi multitudinis, tum quia exhauriuntur opes communes: tum etiam quia mores hominum corrumpuntur. dicit enim Tull. in lib. de Offi. Fit deterior qui accipit, & ad idem semper expectandum paratior. ergo distributio non pertinet ad aliquam iustitiæ speciem.

¶ 2. Præter. Iustitiæ actus est reddere unicuique quod suum est, ut supra habitum est: sed in distributione non redditur alicui quod suum erat, sed de nouo appropriatur sibi id, quod erat commune. ergo hoc ad iustitiam non pertinet.

¶ 3. Præter. Iustitia non solum est in principe, sed etiam in subditis, ut supra habitum est: sed distribuere, semper ad principem pertinet. ergo distributiua non pertinet semper ad iustitiam.

¶ 4. Præterea. Distributiuum iustum est bonorum communium, ut dicitur in 5. Ethic. sed communia pertinent ad iustitiam legalem. ergo iustitia distributiua non est species iustitiæ particularis, sed iustitiæ legalis.

¶ 5. Præter. Vnum, & multa non diuersificant speciem virtutis: sed iustitia commutatiua consistit in hoc, quod aliquid redditur uni: iustitia verò distributiua in hoc, quod aliquid datur multis. ergo non sunt diuersæ species iustitiæ.

SED CONTRA est, quod Philosophus. * in 5. Ethicor. ponit duas partes iustitiæ, & dicit quod vna est directiua in distributionibus, alia in commutationibus.

RESPON. Dicendum, quod sicut dictum est, iustitia particularis ordinatur ad aliquam priuatam per-

sonam, quæ comparatur ad communitatem, sicut pars ad totum. Potest autem ad aliquam partem duplex ordo attendi, Vnus quidem partis ad partem, cui similis est ordo vnius priuatæ personæ ad aliam: & hunc ordinem dirigit commutatiua iustitia, quæ consistit in his, quæ mutuo sunt inter duas personas adinuicem. Alius ordo attenditur totius ad partes: & huic ordini assimilatur ordo eius, quod est eodē ad singulas personas, quem quidem ordinem dirigit iustitia distributiua, quæ est distributiua communium secundum proportionalitatem. Et ideo duæ sunt iustitiæ species, scilicet distributiua, & commutatiua.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod sicut in largitionibus priuatarum personarum commendatur moderatio, effusio uero culpatur: ita etiam in distributione communium bonorum est moderatio seruanda, in quo dirigit iustitia distributiua.

AD SECUNDVM dicendum, quod sicut pars, & totum quodammodo sunt idem: ita id quod est totius, quodammodo est partis. Et ita cum ex bonis communibus aliquid in singulos distribuitur, quilibet aliquo modo recipit quod suum est.

AD TERTIVM dicendum, quod actus distributiuis, qui est communium bonorum, pertinet solum ad presidentem communibus bonis: sed tamen iustitia distributiua est & in subditis, quibus distribuitur, in quantum scilicet sunt contenti iusta distributione. Quamuis etiam distributio quandoque fiat bonorum communium, non quidem ciuitati, sed vni familie, quorum distributio fieri potest auctoritate alicuius priuatæ personæ.

AD QUARTVM dicendum, quod motus accipiunt speciem a termino ad quem: & ideo ad iustitiam legalē pertinet ordinare ea, quæ sunt priuatarum personarum in bonum commune: sed ordinare e contrario bonum commune ad personas particulares per distributionem, est iustitiæ particularis.

AD QUINTVM dicendum, quod iustitia distributiua, & commutatiua non solum distinguuntur secundum vnum, & multa, sed secundum diuersam debiti rationem. Alio modo debetur alicui id, quod est commune, alio modo id, quod est proprium.

ARTICVLVS II.

Vtrum medium eodem modo accipiatur in iustitia distributiua, & commutatiua.

AD SECUNDVM sic proceditur. Vt, quod medium eodem modo accipiatur in iustitia distributiua, & commutatiua. Vtraque enim sub iustitia particulari continetur, ut dictum est: sed in omnibus temperantiæ, uel fortitudinis partibus accipitur uno modo medium. ergo etiam eodē modo medium est accipiendum in iustitia distributiua, & commutatiua.

¶ 2. Præter. Forma virtutis moralis in medio consistit, quod secundum rationem determinatur. cum ergo vnius virtutis sit una forma, videtur quod in utraque sit eodē modo medium accipiendum.

¶ 3. Præter. In iustitia distributiua accipitur medium attendendo diuersam dignitatem personarum:

¶ Super Quaestiois sexage sima prima Articulum secundum.

IN art. 2. eiusdem q. scilicet, quod morali proposito non uideatur expedire, ut res claras inuoluamus. Dico autem hoc, quia constat quod iustum in distributionibus est æquale secundum proportionem, & in commutationibus æquale secundum quantitatem, ut scilicet res quæ distribuuntur, ita se habeant inter se, sicut personæ quibus distribuuntur, se habeant inter se: & res quæ commutantur, sint æquales quantitatis. Nec est opus disputare, an æquale medium sit: constat enim, quod est medium inter plus, & minus. Quare autem æquale: proportionaliter

Inf. ar. 4. cor. fr. & 2. di. 27. art. 3. cor. & 3. di. 33. q. 1. ar. 3. q. 2. cor. & uir. q. 1. ar. 1. 13. ad. 7. Art. præced.

malter dicatur secundum proportionem geometricam. & quale quod titatum secundum proportionalitatem arithmetica discute, & declarare, est involuere quodammodo intellectum moralem. & ideo pertranseo: in 5. enim Ethic. potes rationem Aristo. de hoc inspicere.

li. 5. c. 3. to. 5.

In responsione ad tertium dubium occurrit ad hominem: quia author in tertio seneciarum. dist. 33. quaest. 1. art. 3. quaest. 2. ad tertium, vult quod utraque iustitia, distributiva scilicet: & commutativa attendat conditionem personae: ut redundat in diversitatem rei. Et ratio sua est quia utriusque iustitiae medium est medium rei: hic autem dicitur: quod in iustitia distributiva consideratur conditio personae secundum se: in commutativa autem secundum quod per eam diversificatur res. Quomodo stat haec duo simul?

ar. p. 20.

Ad hoc dicitur, quod licet facile dici possit, quod sententia illa correpta fuit hic, saluari tamen utraque affirmatio potest, scilicet, quod conditio personae in iustitia distributiva attenditur secundum se, secundum quod in diversitatem rei redundat. Considerandum est enim quod in rebus commutandis, vel distribuendis concurrunt duo, scilicet quantitates earum, & forma aequalitatis. Oportet enim eas esse quantitates aequales quantitativae vel proportionalitatis, ut dictum est. Cōe est autem utriusque iustitiae, ut conditio personae, si consideranda venit, quantitate rei augeat, vel minuat in distributiva. n. eo quod maiori maius, & minori minus deberetur: in commutativa vero patet de percussione principis. Dixi autem si consideranda venit, quia in commutativa non semper est consideranda conditio personae. Nil enim referentem

li. 5. Eth. c. 3. a med. to. 5.

sed dignitas personarum attenditur etiam in commutativa iustitia, sicut in punitionibus: plus enim puniuntur qui percutit principem, quam qui percutit privatum personam. ergo eodem modo accipitur medium in utraque iustitia. SED CONTRA est, quod Philoſ. * dicit in 5. Ethic. quod in iustitia distributiva accipitur medium secundum geometricam proportionalitatem: in commutativa autem secundum arithmetica. RESPON. Dicendum, quod sicut dictum est, * in distributiva iustitia datur aliquid alicui privatae personae, in quantum id quod est totius, est debitum parti: quod quidem ratio maius est, quanto ipsa pars maiorem principalitatem habet in toto. Et ideo in distributiva iustitia tanto plus alicui de bonis communibus datur, quanto illa persona maiorem habet principalitatem in communitate. Quae quidem principalitas in aristocrati communitate attenditur secundum virtutem: in oligarchia secundum divitias: in democratia secundum libertatem, & in aliis aliter. Et ideo in iustitia distributiva non accipitur medium secundum aequalitatem rei ad rem, sed secundum proportionem rerum ad personas, ut scilicet sicut una persona excedit aliam, ita etiam res, quae datur uni personae, excedit rem quae datur alij. Et ideo dicit Philoſ. * quod tale medium est secundum geometricam proportionalitatem, in qua attenditur aequale non secundum quantitatem, sed secundum proportionem. Sicut si dicamus, quod sicut se habent sex ad quatuor, ita se habent tria ad duo, quia utrobique est sex, qui est altera portio, in qua maius habet totum minus, & mediam partem eius. Non autem est aequalitas excessus secundum quantitatem, quia sex excedunt quatuor in duobus, tria vero excedunt duo in uno. Sed in commutationibus redditur aliquid alicui singulari personae propter rem eius, quae accepta est, ut maxime patet in emptione & venditione, in quibus primo invenitur ratio commutationis. & ideo oportet adaequare rem rei, ut quanto iste plus habet, quam suum lit, de eo quod est alterius, tantumdem restituat ei cuius est, & sic fit aequalitas secundum arithmetica medietatem, quae attenditur secundum parem quantitatis excessum: sicut quinq; est medium inter sex & quatuor, in unitate enim excedit, & exceditur. Si ergo a principio uterque habeat quinque, & unus eorum accipit unam de eo quod est alterius, unus scilicet accipiens habebit sex, &

alij relinquuntur quatuor. Erunt ergo iustitia, si uterque reducantur ad medium ut accipiat unum ab eo, qui habet sex, & detur ei qui habet quatuor. Sic enim uterque habebit quinque, quod est medium.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod in aliis virtutibus moralibus accipitur medium secundum rationem, & non secundum rem: sed in iustitia accipitur medium rei: & ideo secundum diversitatem rerum, diversimode mediū accipitur.

AD SECUNDUM dicendum, quod generalis forma iustitiae est aequalitas, in qua convenit iustitia distributiva cum commutativa. In una tamen invenitur aequalitas secundum proportionalitatem geometricam, in alia secundum arithmetica.

AD TERTIUM dicendum, quod in actionibus, & passionibus conditio personae facit ad quantitatem rei: maior enim est iniuria si percutiatur princeps, quam si percutiatur privata persona. & ideo conditio personae in distributiva iustitia attenditur secundum se: in commutativa autem secundum quod per hoc diversificatur res.

ARTICULVS III. *Utrum materia utriusque iustitiae sit diversa.*

AD TERTIUM sic proceditur. Videtur, quod materia utriusque iustitiae non sit diversa. Diversitas enim materiae facit diversitatem virtutis, ut patet in temperantia, & fortitudine. Ergo distributiva iustitiae, & commutativa sit diversa materia, videtur quod non continentur sub una virtute, scilicet sub iustitia.

2. Praet. Distributio, quae pertinet ad iustitiam distributivam, est pecuniae, vel honoris, vel aliorum quae utique dispartiri possunt inter eos qui coitate communitatis ut dicitur in 5. Ethic. quorum est communitatio inter personas ad invicem, quae pertinet ad commutativam iustitiam. Ergo non est diversa materia distributivae, & commutativae iustitiae.

3. Praet. Si sit alia materia distributivae iustitiae, & alia materia commutativae per hoc, quod differunt speciei, non debet esse materiae diversitas: sed Philoſ. * ponit unam speciem commutativae iustitiae, quae tamen habet in multiplicem materiam. non ergo videtur esse multiplex materia harum specierum.